

Sevgiyi kökleştiren haslet: Vefa

Vefa olmadan sevgi, sevme gerçekleşmeden vefa olamaz. Sevgi, kalbin kapılarını yumuşatarak merhamete, şefkate teklifsiz açan bir iksirdir.

Sözlüklerde vefa kelimesi özetle “görülen iyilikleri unutmamak” şeklinde tanımlanır. Görülen iyilikleri unutmamak, erdemli ve saygıdeğer bir davranış, insanı değerli kılan özel bir haslettir. Bir düşünelim, birinden bir iyilik gördüğümüz anda neler hissediyoruz? Ona nasıl sevgi ve yakınlık duyguları besliyoruz. Çünkü o an bir işimiz görülmüş, yorgunsak dinlenmiş, çözmek istediğimiz bir işimiz zihnimizi meşgul ediyorsa halledilmiş, huzur ve sükunet psikolojisi içine girmişizdir. Ama hayat hiç şüphesiz devam etmekte, zamanla yeni yeni insan ilişkileri, yeni yeni sorunlar yumağı ile karşılaşabilmekteyiz. Eğer sağlam bir karakter eğitimi almışsak, insani, İslami ve ahlak değerlerimizi içselleştirebilmişsek, gördüğümüz iyilikleri hiçbir zaman unutmuyoruz. İşte bu anlamda unutmamak, vefa göstermektir. Bunun içindir ki atalarımız “bir fincan

kahvenin kırk yıl hatırı vardır” demişlerdir.

Günümüzde maalesef pek çok değer gibi vefa da artık az rastlanır bir davranış olmaya başlamıştır. Hele biriyle işiniz, menfaatiniz bitmişse, onunla geçmişte ne tür iyi ilişkiler, paylaşımlar yaşamış olursanız olun, arayıp sormak, hatırlayıp anmak, iyilik ve hayrını dilemek boş bir meşguliyet gibi algılanmaktadır. Her şeyin maddiyata ve o anki kazancımıza göre anlam bulduğu bu yeni anlayışımız, iş hayatında, mesleki kariyerimizde getirdiği olmayan işlerimizi, zaman harcandığı için üretimi ve dolayısıyla kâr payını düşüren bir davranış olarak nitelemektedir. Ama gel gör ki, bazen vefa gibi değer içeren davranışları göstermek için, bir iç baskı ile karşı karşıya kalınabilir. İç kontrol mekanizması olarak işlev gören vicdanlarımız, kendimizi sorgulatabilmektedir. Zihnimizdeki yer yer yakalandığımız vicdanımızı rahatsız eden

bu düşüncelerden kaçış ve telafi yönelimlerimiz de mevcuttur. "Herkes sonuçta kendi hayatını yaşar", "aman herkesin işi kendi başından aşkın", "önce can, sonra canan" tarzı söylemlerimiz aslında birer savunma mekânizmasından başkası değildir. Gerçekte vefadan kaçışlarımız, sevgiden, sevginin kalıcılığı ve güçlüğünden kaçış ve onu örtmeye dönük çabalarımızdır diye düşünüyorum. Çünkü vefa, sevgiden doğar ve sevgiyi besler. Nitekim vefa, deruni platformumuzda kökleşen bir duyguya dönüşmedikçe, tüm sevgi yaşantılarımız sığ ve anlamsızdır. Temelde sorun sevme, sevebilme, sevgiyi sürdürebilme yeteneğimizin işlevsel olup olmamasıdır. Bu durumda vefa olmadan sevgi, sevmeye gerçekleşmeden vefa olamaz. Sevgi, kalbin kapılarını yumuşatarak merhamete, şefkate teklifsiz açan bir iksirdir. Sevgi yoğunlaştıkça, bencillik yerini paylaşmaya ve başkalarına karşı verici olmaya bırakacak, korku, kaygı ve güvensizlikler, dayanışma, fedakârlık ve hoşnutluk duygularının güçlüğünde eriyip gidecektir. Bu yaşantılar sonucu insan var olmayı başarabilecek, başarabildikçe özüne uygun ve üretici yaşayacaktır. İşte vefa, bu yaşantının temel parametrelerinden biri olarak oldukça önemlidir.

Bugünün tümüyle her ilişkiyi maddi çıkarılara endeksli olarak şekillenmiş değer anlayışları gereği, önemli olan çağın şartlarına acımasız da olsa ayak uydurmaktır. Bu anlayış, salt duygusal ilişki ve algılara bir değer biçmemektedir. Çünkü kısa, orta ve uzun vadede bütçemiz bu işten hiçbir kazanç sağlayamadığı gibi, zaman ve enerji kaybı nedeniyle çalışma hayatında kayıplarımız olabilecektir. Nihayetinde önemli olan zenginlik değil midir? Makam ve mevkilerimiz artarsa zaten çok sayıda dost ve yakınlarımız olacak, hatta biz istemeden onlar her işimizde koşturacak, kaz gelen yerden tavuğu esirgemeyeceklerdir. Ama kendimizi rahatlatmak için bu işe bir de dinî inancımız perspektifinden kılıf bulmak gerekecektir. Bu kılıf zaten hazır, hatta neredeyse İslam'ın temel bir ilkesi haline dönüşmüştür: "Müslüman zengin olmalıdır!"

Bunca çarpıtılmış anlayışlar, derinliği olmayan ilişkiler sonucu geldiğimiz noktada vefalı olmak, vefa aramak boş bir çaba, bir hayalin peşine ta-

Vefa, çağın değer anlayışlarına inat, vermeyi, paylaşmayı ve fedakârlığı gerekli kılar. Vermeden, paylaşmadan, fedakârlık yapmadan vefalı olabilmenin bir yolu olamaz.

kılıp gitmek olarak görülmektedir. Evlatlardan, dostlardan ve gayrisinden vefa beklemek hem anlamsız, hem de sonuçsuz kalması kaçınılmazdır. Çünkü vefa, çağın değer anlayışlarına inat, vermeyi, paylaşmayı ve fedakârlığı gerekli kılar. Vermeden, paylaşmadan, fedakârlık yapmadan vefalı olabilmenin bir yolu olamaz. Bu durumda vermeye, paylaşmaya fedakârlığa değer atfetmeyen günümüz anlayışları buna imkân vermez.

"Vallahi o söylüyorsa doğrudur" diyen, malını mülkünü terk edip Hak elçisini hicretinde yalnız bırakmayan, vefatında bile metanetini kaybetmeden onun ilkeleri doğrultusunda karmaşaları önleyerek peygamberin dostluğundan edindiklerini hayata uygulayan, vefa kitabının başlarına adı yazılması gereken Hz. Ebubekir'in bir vefa örneği olarak hayatını ve yaptıklarını bilmeyen, hissetmeyen gençlerimize, şiddeti öğrettiğimiz kadar, sevmeyi, merhameti ve vefayı öğretemeyen yetişkinler olarak kendimizi sorgulamamız gerekiyor mu? Ya Hz. Peygamber'in vefa davranışları? Onlar sayılmakla biter mi? Özellikle şu olayı bir Müslüman için vefanın önemini göstermesi açısından çağımızın idrakine sunmak gerekir: Ebu Talib'in hanımı Fatma ölünce Allah Rasulü çok üzülür ve "bugün annem öldü" der. Gömleğini ona kafen yapar. Onun bunca kederli olması-

nın sebebini soranlara verdiği cevap vefa örneği olarak manidardır: "Bu kadın kendi çocuklarını aç bırakır, önce benim karnımı doyururdu, onları bir tarafa iter, önce benim saçımı tarardı. O, benim annemdi."

Vefalı olmak, dini inancımızı içselleştirmiş olursak, kendiliğinden ortaya çıkar. Bu nedenle dindar olmak vefalı olmaktır. Ayrıca sağlam bir karakter işidir. Bu yönüyle vefa duygusunu geliştirmek, karakter eğitimi demektir. Yani kişiliğimizin ahlaki boyutu olan karakter yapımız sağlam ise, bir sorumluluğun farkındayız demektir. Şu halde, bunca önemli değer içeren ve karakter yapımızın bir sonucu olarak davranışa dönüşen vefayı, yeni kuşaklara aktarabileceğimiz eğitim ortamları ve yöntemlerinden de söz etmek yerinde olacaktır.

Vefa duygusunun kazanılması pek çok değerlin ilk öğrenildiği yer olan ailede başlar, anne-babanın tutum ve davranışları ile çocuklara sosyal öğrenme yöntemiyle öğretilir. Rabbine vefalı ve şükreden, anne-babasına vefalı, arkadaş ve dostlarına karşı fedakâr, akrabalık ve komşuluğu

vefa gerektiren bir ilişki biçimi olarak gören, onları en azından önemli ve zor günlerinde yalnız bırakmayan aile büyükleri çocuklara vefa konusunda model olurlar.

Allah'a verdiği nimetler için şükredip, kulluk etmeyi ihmal eden, anne-babasını arayıp sormayan, bu konuda vakit bulmadığını, evi ve işinin kendisini çok meşgul ettiğini vb. söyleyerek başta Rabbine ve ebeveynine karşı vefalı olamayan kimi anne-babalar, çocukları için ailede iyi bir vefa eğitimi verememektedirler. Üstelik ailedeki bu eksikliğin mevcut eğitim müfredatı dikkate alındığında okullarda telafi edilebilme imkânı da gözükmemektedir. Diğer sosyal çevre, gittikçe daha da karmaşık bir hal aldığından, bu tür değerlerin eğitiminde ailenin önemi tartışılmaz derecede öne çıkmaktadır. O halde anne-babalar, çocuklarının karakter eğitimi de, en az akademik başarılarına endeksli eğitimleri kadar önemsemeli değil midir? Hem böylece kendi davranışlarına çekidüzen verebilme ve hayatlarını daha güzel kılabilmenin yolunu da bulabilirler. Sosyal çevrelerine daha duyarlı, iç zenginliklerini ortaya koyma ve huzur elde etmede daha doğru

bir yol izlemiş olurlar. Çünkü insan, iç dünyası zengin ve sosyal eğilimleri güçlü bir varlık olarak yaratılmıştır.

İnsan, sadece kişisel bir kimlik ve karaktere değil, aynı zamanda sosyal bir kimlik ve karaktere sahiptir. Hayatı boyunca yapıp edegeldiği her şey, kendisi kadar çevresini de ilgilendirir. Her ne kadar kendine özgü bir bilinci, akıl ve hayalgücü olsa da, bütün bu özellikleri, içinde yaşanılan dünya ile ilişkilerinde işlevsellik kazanır. Bu yalnız özelliklerin vefa, doğruluk, kadirşinaslık gibi karakter özellikleriyle bütünleşmesi, insan var oluşunun anlamını bulması noktasında çok önemli süreçlerdir. Aksi durumda sadece ihtiyaç duyduğunda ve sıkıntılı zamanlarında insanları arayıp, diğer zamanlarda unutmak insana bir şey katmadığı gibi, onun değerli bir varlık oluşunu görmezden engeller. Bu yönüyle baktığımızda vefalı olmak, insanın kendi içsel niteliklerinin gelişimi ve mutluluğunun yolu olduğundan, önce kendisi için önemlidir. Aksi durumda ise, nankörlük dediğimiz olumsuz bir karakter özelliği yerleşerek

insanı basitleştirir. Nankörlükte yapılan iyilikleri, hiç yaşanmamış gibi hemen unutmak vardır. Bunun psikolojik sonuçları da insan için oldukça ağırdır. Nankör kişi, iyilik gördüğünde her şeyi kendinden bilecek kadar cüretkâr, zorda kaldığında ise ümitsizliğe düşen bir zavallıdır. Kur'an-ı Kerim'de sıkça sözü edilen bu olumsuz karakter özelliği insanı psikolojik bir ölüme sürükleyen ve kendisini var kılmamasını engelleyen bir ciddi zafiyet olarak ele alır. (Bkz. Hayati Aydın, Kur'an'da İnsan Psikolojisi, 5. Baskı, İstanbul, 2003, s. 109-113.)

Diğer bir konu vefanın kimlere ve hangi nedenlerle gösterilmesi gerektiğidir. Hiç şüphesiz vefa gösterilecek en önemli varlık, varoluşumuzun, nefes alıp verişimizin, sevgi duygusunu hissedişimizin yegâne kaynağı olan Yüce Yaradandır. O'na vefa gösterdikçe var olmayı daha fazla idrak ederken, var olduğumuzu anladıkça da O'na daha fazla yakınlaşır ve eşrefi mahlûkât olmanın sırrını yalnızca O'na kullukta buluruz. Üstelik bu vefa büyük bir sevgi ve mükâfatla karşılır: "Kim Allah ile ahdine vefa gösterirse, Allah ona büyük bir mükâfat verecektir" (Fetih, 10.) ayeti bunu açıkça göstermektedir.

Vefanın ikinci yönü ise, insanlar arası ilişkilerde söz konusudur. Vefanın boyutları olan sadakat, sözünde durma, emanete riayet etme, karşılıksız fedakârlıkta bulunma vb. davranışlar gerçek dostluk ve kardeşliğin de emareleridir. Bu noktada da vefa gösterilmeye en layık olanlar, öncelikle anne-babalardır. Öyle ki vefatlarından sonra bile, onları anıp dua etmek, varsa sözlerini yerini getirmek, dostlarını arayıp sormak vefalı evlat olabilmek için önemli ölçütlerdir. Sağlıklarında ise, zaten onlara hizmet edip hayır dualarını almak vefa gereğidir.

Anne-babadan sonra akraba, eş-dost, komşu, öğretmen, mesai arkadaşı, çocukluk arkadaşı, hac arkadaşı, askerlik arkadaşı vb. sosyal kategoriler gelir. Bunlara da vefa göstererek arayıp sormak, özellikle hastalık ve ölüm durumlarında destek olmak, imkânlar elverirse bizzat gitmek, bu mümkün olamazsa telefonla arayıp acısına ortak olmak ve dua etmek asgari vefa gereğidir. Dostlukların, arkadaşlıkların kalıcı ve güçlü olması, gerçek anlamda fedakârlığa dayalı bir kar-

Hiç şüphesiz vefa gösterilecek en önemli varlık, varoluşumuzun, nefes alıp verişimizin, sevgi duygusunu hissedişimizin yegâne kaynağı olan Yüce Yaradandır.

deşlik ilişkisi olabilmesi için karşılıklı vefalı olmak gerekir. İyi ve kötü gününde dost ve ahbablarını yanında göremeyen insanlar üzülür ve dostluğa dair inançlarını kaybederler. Bazen şartlar gereği uzak yerlerde olunsa bile, gerçek dostlar birbirini Allah rızası ve salt sevgi duygularıyla arayıp sormalıdırlar. Zaten vefa da sevgi ve dostlukta sebat ve

devamlılığı sağlayan bir erdemli davranış değil midir?

Birlikte yolculuk yaptığımız insanları, bir vesile işimiz olan, işlerimizde yardımcı olan memurları, sokağımızı temizleyen işçileri, her sabah selamlaştığımız mahalle esnafını, dükkân işletiyorsak müşterilerimizi ve daha nice insanları da vefada unutmamalıyız. Bunu en çok kendimiz için yapmalıyız. Çünkü vefa davranışları insanı olgunlaştıran, kendini iyi hissetmesini sağlayan, insan olmanın anlamını kavratır ve fazilet hissi yaşatan seçkin davranışlardır.

Vefanın tezahürlerine gelince, vefa; sevilenler, dostlar anılınca yürek titremesidir. Tüm vefasızlıkların ötesinde, vefa gördüğün ve vefa gösterdiklerinin sana kattığı insani kazanımları anlamak ve sevgiyi daha da büyütme. Düşünmek, duygulanmak ve içindeki sese kulak vererek davranışa geçmektir. Vefa ertelememektir. Önce kendin için, belki de en çok kendin için sorumluluklarını ertelememektir. Vicdanının ve yüreğinin hesap sormasına fırsat bırakmadan, intikam ve öfke duygularıyla sevdiğine kırılmadan, kibir ve azamete kapılmayıp değeri salt varlığında olan sevdiğini aramak, hatırlamak ve duyumsamak için beklenmemelidir.

Sonuç olarak etrafımız ne kadar vefasızlık örnekleriyle dolu olursa olsun, bunlar bize örnek olmasın. Kalplerimiz huzurlu, sevgi ve dostluklarımız kalıcı ve hayatımız anlamlı olsun diyorsak, vefalı olmayı temel bir görev olarak bilip, unutmayalım. Gerçek şudur ki, ömür sınırlı fakat Allah bakidir. O'na ve O'nun gönderdiği dinin ilkeleri gereği ailemize ve çevremize vefalı olmak, hem bu dünyada, hem de ahirette mutlaka karşılığını bulacaktır. Böyleyken, bu dünyada bazen hiç karşılık görmesek dahi, Allah rızasını kazanmak için herkese ve her şeye vefa göstermeye değer mi?